

SLOVENSKO NARODNO

GLEDALIŠČE V LJUBLJANI

GLEDALIŠKI LIST
OPERA
1950—1951

4

VERDI:
TRAVIATA
(BESEDILO OPERE)

OPERNA BESEDILA ŠT. 2

Ob 50. obletnici Verdijeve smrti

LA TRAVIATA

Opera v treh dejanjih (štirih slikah)

Besedilo po Dumasovi drami »Dama s kamelijami«, napisal F. M. Piave,
prevedel Niko Štritof

Uglasbil

GIUSEPPE VERDI

Krstna predstava je bila v Gran Teatro La Fenice v Benetkah dne
6. marca 1853., prva predstava v Slovenskem narodnem gledališču v Ljub-
ljani pa dne 29. oktobra 1897

OSEBE:

Violetta Valery	sopran
Flora Bervoix	mezzosopran
Anina, Violettina sobarica	sopran
Alfred Germont	tenor
Georg Germont, njegov oče	bariton
Gaston, grof de Letorières	tenor
Baron Douphol	bariton
Marki de Obigny	bas
Doktor Grenvil	bas
Violettin služabnik	tenor
Florin služabnik	bas
Vrtnar	bas

Violettini in Florini prijatelji, matadorji, pikadorji, ciganke, služabniki,
maske itd.

Prizorišče: Pariz in okolica okrog l. 1840

Prvo dejanje se godi v mesecu avgustu, drugo v januarju in tretje v
februarju

Cena *Gledališkega lista din 30

Lastnik in izdajatelj: Uprava Slovenskega Narodnega gledališča
v Ljubljani. Predstavniki: Juš Kozak. Urednik: Smiljan Samec.
Tiskarna Slov. Poročevalca. — Vsi v Ljubljani

GLEDALIŠKI LIST

SLOVENSKEGA NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

1950-51

OPERA

Štev. 4

TRAVIATA

Glasbena predigra

Prvo dejanje:

DVORANA V VIOLETTINI HIŠI.

(Eleganten salon, bogato opremljen, v ozadju so odprta vrata, ki vodijo v sosednji salon; levo v ospredju kamin z ogledalom; na sredi dvorane bogato obložena miza. — Violetta sedi na divanu in se razgovarja z doktorjem in nekaterimi prijatelji. Nekaj gostov gre naproti baronu in markiju, ki sta pravkar privedla v družbo Floro.)

Del zbora: Mar se zdaj pride k nam, vi lenuhi?
Kaj to pomeni?

Drugi del zbora: Igrali smo pri Flori
in kot blisk nam prešel je večer.

Violetta: (gre naproti Flori)
Flora predraga, še čas je do rana,
nova radost vabi nas...
Zazvenijo naj čaše kristalne!

Flora: Ti ne bo škodovalo?

Violetta: Ne skrbi! Kadar radosti vsa se predam,
le takrat, takrat brez boli živim.

Vsi: Prav! Živi naj veselje in smeh!

Gaston: (vstopi z Alfredom)
To je Alfred Germont, moja draga,
za mano vaš prvi častilec,
moj najboljši prijatelj na svetu.

Violetta: (ponudi Alfredu roko, ki jo poljubi)
Vašo žrtev koj zapišem v zlato knjigo!

(Medtem prinese služahniki okrepčila)

- Marki: (se rokuje z Alfredom): Dragi Alfred!
- Alfred: Gospod marki!
- Gaston: No, vidiš: sami znanci in vse je veselo!
- Violetta: (služabnikom) Je vse v redu? (Služabnik prikimava.)
Veseli bodimo, radostna lica naj vidim povsod!
- Vsi: Naj živi Violetta, kraljica Pariza,
jasna boginja noči!
- (Vsi sedejo, Violetta med Alfreda in Gastona, nasproti pa sedi Flora med markijem in baronom)
- Vsi: Kdor se ne smeje, ne spada med nas!
- Gaston: (šepeta nekaj Violetti, nato reče)
Le na vas vedno misli!
- Violetta: Nikarte!
- Gaston: Dan za dnem je po vas spraševal
za časa vaše bolezni...
- Violetta: Nehajte! Kaj bi bila mu jaz...?
- Gaston: Če vam pravim...!
- Violetta: (Alfredu) Torej res? A zakaj, ni mi jasno...
- Alfred: (zavzdihne) Da, vse je res.
- Violetta: No, pa hvala vam lepa!
(baronu): Tega niste, baron, vi storili...
- Baron: Saj vas komaj poznam dobro leto.
- Violetta: No, in on komaj nekaj trenutkov!
- Flora: (tiho baronu): Zdaj imate zaslužen plačilo!
- Baron (tiho Flori): To fantè mi preseda...
- Flora: Zakaj? Dečko lep je in res kavalir!
- Gaston: (Alfredu) Onemel si nemara, prijatelj?
- Marki: (Violetti) Ej, Violetta, zbudite ga vendar!
- Violetta: (natoči Alfredu) Naj Heba bom vaša?
- Alfred: (galantno) Ki naj večno živi kakor ona!
- Vsi: Na zdravje! Na zdravje! Izpijmo do dna!
- Gaston: (baronu) Vi, baron, pa zdravico zapojte,
osladite nam uro veselo! (Baron odkloni)
(Alfredu) Torej ti...?
- Vsi: Da! Da! Zapojte!
- Alfred: Toda žal nisem pesnik...

Gaston: Pravi mojster se brani?
 Alfred: (*Violetti*) Naj zapojem?
 Violetta: Da.
 Alfred: Da? (*vstane*) No, prav!
 Marki: Poslušajmo!
 Vsi: Naj živi naš poet!
 Alfred: Izpráznate, bratci, kipeče čaše,
 lepota sama jih nudi!
 In preden dopolnijo ure se vaše,
 izpijte naslado do dna!
 Življenje novo vas vabi,
 na ustnah rahlo drhtečih
 in v srcih naših plamtečih
 budi se slast brez meja!
 Izpráznimo, bratci, to čašo naslade,
 ljubezni napoj naš velja!
 Vsi: Da, ljubezni napoj naš velja!
 Violetta: (*vstane*) Uživaj življenje v pomladnem cvetu,
 vse drugo je nič in zabloda!
 Z mano zapleši veselo po svetu,
 naj se navriska srce!
 Uživaj, dokler le moreš,
 mladost se nikdar ne vrne.
 Ko noč te gluha zagrne,
 kdo zmeni se še za te?
 Uživaj, moj dragi, to mlado življenje,
 da zamro ti željé!
 Vsi: Ah, uživaj življenje v pomladnem cvetu,
 vse drugo je nič in zabloda!
 Veselo zapleši po širnem svetu,
 naj se navriska srce!
 Violetta: V nasladi le je življenje...
 Alfred: Za tega, kdor še ni ljubil!
 Violetta: (*Alfredu*) In kaj vam nudi ljubezen?
 Alfred: Naslada vseh je naslad!
 Vsi: Izpráznimo hitro te čaše peneče,
 odmeva povsod naj veselje!
 In preden izginejo ure bežeče,
 izpijmo naslado do dna!

(*Iz sosednje dvorane se oglasi glasba*)

- Vsi: Na ples?
- Violetta: Hitro izberi vsak svojo damo!
- Vsi: Da, na ples, na ples, da bo veselo!
- Violetta: Pojdimo torej...
- (Vsi se napotijo k vratom, a Violetto obide nenadna slabost)*
- Violetta: Ojoj!...
- Vsi: Zaboga!?
- Violetta: Nič ni, prav nič...
- Vsi: Kaj je Violetti?
- Violetta: *(naredi dva koraka)* Le dalje... *(Slabost jo prisili sest)* O bože!
- Vsi: Že zopet!
- Alfred: Vam hudo je?
- Vsi: Glej, vsa je bleda!
- Violetta: Medlim in mraz me stresa...
- *(pokaže gostom v drugo dvorano)*
- Tja... tja stopite, kmalu za vami bom tam...
- Vsi: Kakor želite!
- (Vsi razen Alfreda in Violette odidejo)*
- Violetta: Ah, kako sem bleda!... *(zapazi Alfreda)* Vi tu?
- Alfred: Ali prešla je vaša slabost?
- Violetta: Prešla je.
- Alfred: O Violetta, mislite nase...
Moj bog, Violetta, čuvajte svoje zdravje!
- Violetta: Če bi le mogla!
- Alfred: O, da ste moji, kako bi čuval nad vami!
Za vas samo bi skrbel.
- Violetta: Kaj slišim?
Zame nihče doslej ni skrbel.
- Alfred: *(ognjevito):* Ker vas nihče doslej ni ljubil!...
- Violetta: Nihče?
- Alfred: Jaz sem edini!
- Violetta: Ah, res je!... *(smehljaje)* Glejte,
kako sem pozabila hitro!...
- Alfred: Ne smejte se!... Srca mar nimate?
- Violetta: Srca?... Da... mogoče... Zakaj to vprašanje?

- Alfred: Če bi ga imeli, govorili ne bi tako!
- Violetta: Mislite resno?
- Alfred: Jaz se ne šalim...
- Violetta: In kdaj vzplamteli ste zame?
- Alfred: Pred enim letom!...
Takrat ugledal sem angela,
bitje božansko milo!
In od takrat prevzelo
sladko je čustvo srce.
Mlada ljubezen, kako si čudežna!
Vsegamogočna človeku pot ukazuješ!
Kogar objameš,
vsega do dna prevzameš,
ah, sladka si, sladka,
sladka in grenka,
raj in pekël!
- Violetta: Če je tako, kar nehajte,
meni je svet le šala:
srca, srca, srca ne bom oddala!
Drugih dovolj na svetu je,
lepih deklet in zvestih,
a jaz? ... Ne, ne, ne, ne ... Ah, ne, ne, ne,
ljubezen ni za me!
- Alfred: Ljubezen! Čudež skrivnostni,
prasila vsega bitja!...
Ah, sladka si, sladka,
sladka in grenka,
raj in pekël!
- Violetta: Ljubezen resna ni zame,
za me je radostna šala,
bežen trenutek, hipna naslada,
ah, ne, ne, ne, to zame ni, ah, ne!
- Gaston: *(stopi k vratom)*: Vraga! Kaj pa počenjata?
- Violetta: Pamet iščeva...!
- Gaston: Ha, ha, ha! Prav, le iščita! *(odide)*.
- Violetta: In zdaj nič več o ljubezni!
Dajte mi roko!
- Alfred: O Violetta!... *(hoče oditi)* Zbogom!
- Violetta: Tako ne pojdete! *(vzame s prsi kamelijo)*
S seboj vzemite to cvetko!

Alfred: Čemu?
 Violetta: Da mi jo vrnete ...
 Alfred: Kdaj pa?
 Violetta: Kadar bo zvenela.
 Alfred: O bog! Že jutri?
 Violetta: No, da ... že jutri!
 Alfred: *(vzame cvet in ga poljubi)*
 Moj bog, kako sem srečen!
 Violetta: Pazite na obljubo!
 Alfred: O blaženost brezmejna!
 Jutri, ah, jutri, Violetta!
 Violetta: Nikarte, gospod! *(Alfred hoče oditi)*
 Alfred ...!
 Alfred: Violetta? *(Se vrne in ji poljubi roko)*
 Violetta: Do jutri!
 Alfred: Če bom pričakal ...
 Oba: Do jutri! Do jutri! *(Alfred odide)*

(Iz dvorane se vrnejo plesalci, vsi razgreti od plesa)
 Vsi: Kakor tat skoz noč ljubezen gre,
 kakor iskra se razvname
 in naenkrat ti zajame
 plamen vroč in žgoč srce!

Slava tebi, Violetta,
 zdravje moškega srca,
 grešni kamen izpotike,
 strah in groza vseh žena!
 Bič hinavstva in potuhe,
 uživanja zlati grad,
 trepetanje vseh filistrov,
 cilj in konec naših nad!
 Ah, slava tebi, najkrasnejši vseh deklet!
 Najslajša ti si med ženami,
 ti dehteči, žlahtni cvet,
 Pariza lepi, žlahtni cvet!
 Sedaj pa pojdimo domov,
 da spet nabere se nam moč!
 Ti sanjaj sladko zlate sanje,
 mi želimo vsi ti lahko noč! *(Odidejo).*

Violetta: (sama) Ah, čudno, prečudno!
Od kod to nepoznano čustvo?
Bila bi mar nesreča, če bi ljubila?
Kaj bojiš se, ubogo moje srce?
Nemara, ker ljubilo še nisi?
O sreča, doslej neznana,
ljubiti in ljubljen biti!
Glej, kako si živelo,
kako si zapravljal, srce ubogo...!

Sladki privid opojnih sanj,
mojih noči sijaj,
moja skrivnostna želja!
Ah, tvoj pogled, svetel in čist,
mi je odklenil raj,
v dušo vlil veselja!
Ti si na mojem pragu stal,
nisem te jaz čutila!
Če bi te le slutila,
slišal bi glas srca!
Mlada ljubezen, kako si čudežna!
Vsegamogočna človeku pot ukazuješ!
Kogar objameš,
vsega do dna prevzameš,
ah, sladka si sladka,
sladka in grenka,
raj in pekel!

(Se zamisli, nato plane)

Zabloda! Zabloda!
To vse so prazne sanje!
Kam neki mislim,
sama in zapuščena
v tem Babilonu greha in zmote?
V tej greznici pariški,
kaj naj počnem, kaj naj tu iščem?
Naslado? Duha mamečo naslado,
vsega gorja zastoj? Ah! ah! ah!
Le zavriskaj, duša moja,
in predaj se slepo vetrovom,
le izrôči vsa se valovom,
poj in vriskaj, zdaj je tvoj čas!
Vsako jutro me zbudi v radost,

nove sile zanjo mi daj!
Vsak večer na drugih prsih,
vsako noč drugje bo moj raj!

Alfred: (*izza odra*) Mlada ljubezen, kako si čudežna!

Violetta: Ah!

Alfred: (*isto*) Vsegamogočna človeku pot ukazuješ!

Violetta: Ljubezen!

Alfred: (*isto*) Kogar objameš,
vsega do dna prevzameš,
ah, sladka si, sladka,
sladka in grenka,
raj in pekel!

Violetta: Zaman je! Zaman je! Ah, zaman!
Le zavriskaj, duša moja,
le predaj se slepō vetrovom,
le izrōči vsa se valovom
poj in vriskaj, zdaj je tvoj čas!
Vsako jutro me zbūdi v radost,
nove sile zanjo mi daj!
Vsak večer na drugih prsih,
vsako noč drugje bo moj raj! (*Naglo odide*)

Z a s t o r

Drugo dejanje:

Prva slika

HIŠICA V OKOLICI PARIZA

(Pritličen salon. V ozadju dvoje steklenih vrat, ki vodijo na vrt. V sobi je kamin, ogledalo, ura, stoli, mizice in na njih nekaj knjig ter pisalne potrebnosti.)

Alfred: (*vstopi v lovski obleki*)
Ah, usoda, kako me izpreminjaš!
Tri mesece je od tega,
odkar je ona z mano,
tista Violetta, kraljica naslade,
ki vsak pred njo je klečal,
ki od vseh je bila in od nikogar.
In zdaj je moja!

In zdaj je srečna, na svet je pozabila,
in jaz sem ji vse!
Njen srčni mir me vsega je preródil,
vsa preteklost vtaplja se v sedanjost,
najina je bodočnost,
najina vsa tiha blaženost!

Ah, njen pogled je blesk neba,
tiho in čisto sije,
čudežno lije v dno srca
in daje duši mir, blažen mir!
Ljubica moja, kje si zdaj?
Brez tebe zame življenja ni:
ti mi daješ na zemlji raj,
in vse se zamaje v meni,
če tebi zrem v oči!
Ljubica moja, kje si zdaj?
Brez tebe ni življenja:
ti mi daješ na zemlji raj,
in vse se zamaje v meni,
če tebi zrem v oči!
Moj sladki raj,
moj tihi, sladki, lepi raj!
Ah, kje si, sladki raj,
ljubežen moja ti edina,
najslajši moj zaklad?

(Vstopi vsa zaskrbljena Anina)

Alfred: Kje si bila, Anina?
Anina: Ah, v Parizu!
Alfred: Kdo te tja poslal je?
Anina: Moja gospodična .
Alfred: Zakaj?
Anina: Da bi prodala vse, kar nam je ostalo...
Alfred: Ni mogoče!
Anina: Drago živi se tudi na deželi...
Alfred: In ti si molčala ?
Anina: Molčati je ukazala.
Alfred: Ukazala? Koliko je treba?
Anina: Tisoč dukatov.

- Alfred: Takoj grem v Pariz!
Anina, kar sva govorila,
med nama naj ostane!
Nocoj, Anina, vse bo poravnano. (*Odide*)
- Violetta: (*vstopi z nekaj papirji v rokah, ki jih odloži na mizo*)
Kje je Alfred?
- Anina: V Pariz se je odpeljal...
- Violetta: In kdaj se vrne?
- Anina: Nocoj, še pred večerom,
to vam sporoča.
- Violetta: Ej, čudno...!
- Služabnik: (*prinese Violetti pismo*) Madame...
- Violetta: (*sede*)
Še to: opravnik mojih poslov pride v kratkem;
ne daj, da čaka!
- (*Anina in služabnik odideta*)
- Violetta: (*odpre pismo*)
Ha, ha! Flora me je torej le iztaknila!
Vabi nocoj na ples me k sebi!
Zaman bo čakala...
- Služabnik: Gospod že čaka...
- Violetta: Naj le hitro vstopi!
- Germont: (*vstopi*): Gospodična Valery?
- Violetta: Želite?
- Germont: Jaz sem Alfredov oče.
- Violetta: (*presenečeno*) Ah! (*mu ponudi stol*)
- Germont: Da, in prišel sem, ker drvi v pogubo
zaradi vas, gospodična!
- Violetta: (*prizadeta vstane*)
Kakšne so to besede?
Niste v svoji hiši!
Dovolite, da odidem
zaradi vas, moj gospod! (*Hoče oditi*)
- Germont: (*Kakšna dama!*) Prosim...
- Violetta: Prav, pa govoriva... (*sede*)
- Germont: Ves svoj imetek pokloniti vam hoče...
- Violetta: Naj si ne drzne... Ne sprejemem nič!

- Germont: *(se ozre po sobi)*
Ali to razkošje...
- Violetta: *(mu izroči papir z mize)*
Sicer je to za druge še tajnost,
a vi berite!
- Germont: *(prebere papir)* Ah, ni mogoče!
Vse, kar imate, hočete žrtvovati?
Le zakaj vas preteklost obtežuje?
- Violetta: Prešla je davno... davno prešla je...
Izbrisal jo je čas
s kesanjem mojim odkritim!
- Germont: Res plemenita namera!
- Violetta: Hvala iskrena za to besedo toplo!
- Germont: *(vstane)*
Rad bi vas prosil še žrtve plemenite...
- Violetta: *(vstane)*
Ne, ne... molčite!
Nečesa strašnega bi me prosili...
Že razumem... razumem...
Preveč bila sem srečna!
- Germont: Nesrečni oče vas prosi iskreno
za usodo svoje hčerke!
- Violetta: Svoje hčerke?
- Germont: Da!... Čista je bolj kot lilija,
bolj kakor angel bela,
duša pa njena nevesela
plače neprestano!
Njeno srce je ranjeno:
dragi jo bo zapustil,
kajti njegovi pazijo
na ime in glas rodbine...
Saj me menda razumete:
sram jih je radi vas...
A dokler bo moj sin tako,
miru ne najde hči!
Nikdar ne najde sreče zaželeno
moja preuboga hči!
- Violetta: Ah, razumem... Stran naj grem od njega
samo za nekaj časa, nekaj tednov...?
To bo hudo... a...

- Germont: Tega vas ne prosim...
- Violetta: Moj bog, kaj ni to dosti?
Kaj še želite?
- Germont: Več, predraga...!
- Violetta: Pustim naj ga morda za vselej?
- Germont: Za vselej!
- Violetta: Ne, ne! Nikdar, nikdar!
Saj ne veste, da ga ljubim,
da neskončno ga ljubim!?
Da sem sama, brez opore,
da brez njega se zgrudim?
Moje vse, moje življenje,
moja sreča on je le!
In ne veste, da sem bolna,
da so dnevi mi škrti!?
Še to malo, kar mi je dano,
ne bi smela mar živeti?
Ne bodite vendar kruti
in pustite mi življenje!
Kaj, o moj bog, kaj brez njega naj počnem?
Ah, rajši stokrat prej umrem!
On je moje vse, le on!
- Germont: Pomirite se vendar,
saj lepi ste in dražestni...
Mladi in lepi, a čas beži
in s časom...
- Violetta: Dovolj... nikarte... razumem...
o, razumem vas,
a njega ne bom pustila!
- Germont: Že dobro... A če on se naveliča vas?
- Violetta: (zadeta) O bože!
- Germont: To pride kar nenadoma,
da nam sedanjost mine
in vse, prav vse izgine...
In kaj potem? Premislite!
Starost je neizbežna,
ne ogneš se ji nikdar,
in kdo takrat se zmeni še,
kdo zmeni se za tvoj obraz?
- Violetta: Tako je... Tako je!

- Germont: Bodite vendar pametni,
saj to so blodne sanje...
- Violetta: Tako je... O bog!
- Germont: Ah, še je čas povratka,
bodite vi moj rešitelj,
nesrečni oče prosi vas,
iskreno vas roti!
Bojim se za življenje
svoje hčerke, ki preveč trpi,
bojim, da stre se ji od gorja srce!
- Violetta: (*zase, strašno prizadeta*)
Ah, zdaj je vse, zdaj je vse izgubljeno!
Ah, to boli, to boli neizrečeno!
In če bi bog mi preteklost odpustil,
človek bo sodil in kaznoval!
- Germont: Vrnite majki sina,
vrnite hčerki srečo!
Plačal stokrat bo žrtev bog.
- Violetta: Ah, človek je strog,
ah, strog in krut sodnik
in brez srca!
(*jokaje*)
Ah, hčerki povejte, kaj sem ji dala...
Še teh par srečnih dni
njej sem žrtvovala!
Včasih naj se spomni
na revico, ki bo zdaj sama,
sama na svetu, ki zanjo je bil
poln ljudi, poln naslad...
- Germont: Plakaj, o ubogo, drobno srce,
plakaj, o uboga duša nesrečna,
žrtev je težka, žrtev je kruta...
o, saj razumem tvoje bolesti,
rano globoko, žrtev brezmejno...
Sam čutim s teboj vse bridko gorje,
ki ti muči srce...
- Violetta: Noč bo zdaj prišla, ah gorje!
Sama odslej... brez vsakih nad...!
- Germont: Plakaj, plakaj, plakaj, revica, solze
olajšajo tebi srce...

Violetta: Kaj naj mu rečem?
Germont: Da ga več ne ljubite...
Violetta: Ne bo verjel...
Germont: Potujte...
Violetta: Šel bo za mano...
Germont: Potem...
Violetta: Kot hčerko me svojo objemite...
dajte mi spet moči! (*Se objameta*)
K vam Alfred spet se vrne...
Hudo mu bo in težko...
In če kdaj klone, bodite mu v tolažbo!

(*sede, da bi nekaj napisala*)

Germont: Kaj nameravate?
Violetta: Ne morem vam, ne morem tega povedati...
Germont: Blaga duša, če bi mogel vam pomagati?
Usoda kruta! Usoda strašna...!
Violetta: O smrt! Ko v grobu davno spala bom,
povejte vso mu resnico,
da njega le ljubila sem,
in to sem dokazala...
Germont: Ah, še bo svetla tvoja pot
in dan lepši zate vstane,
saj čas zaceli vse
in tudi tebi ozdravi rane!
Violetta: Spoznal bo žrtev kruto,
spoznal ljubezen zvesto,
v smrti poslednji vzdih bo moj
njegovo sladko ime!
Germont: Ti duša moja blaga,
nikar ne obupavaj;
življenje je usmiljeno
in čas ozdravi vse!
Violetta: In zdaj slovo vzemiva!
Germont: Tega nikdar ne zabim!
Violetta: Zbogom! To je slovo za vselej...

(*se objameta*)

Bodite srečni! Zbogom!

Germont: Bodite srečni! Zbogom! (*Odide na vrt*)

Violetta: Bog, zdaj mi daj poguma!

(sede in piše, čez nekaj časa pozvoni)

Anina: Madame?

Violetta: Čuj, sama odnesi to pismo...

Anina: *(pogleda naslov)* Ah!

Violetta: Le tiho!... Koj odnesi! *(Anina odide)*
Zdaj pa še pismo njemu...
O ljubi bog, kdo mi bo dal poguma?

(napíše pismo in ga zapečati)

Alfred: *(vstopi)* Kaj delaš?

Violetta: *(skrije pismo)* Prav nič!

Alfred: Kaj? Pišeš?

Violetta: *(zmedena)* Da... ne...

Alfred: Zakaj si bleda? Komu pišeš?

Violetta: Tebi.

Alfred: Daj, da pogledam...

Violetta: Le potrpi...!

Alfred: Ah, oprosti... a sam sem ves iz sebe.

Violetta: *(vstane)* Zakaj?

Alfred: Prišel je moj oče.

Violetta: Si ga videl?

Alfred: Še ne. Zame je pustil strogo pismo!
Vse mu je znano... A kaj zato,
le če si moja!...

Violetta: *(vznemirjena)*

Na vrtu bom čakala...

Ubogaj ga, moj ljubi, bodi dober...

Prosila jaz ga bom kleče,

da nam prihrani to gorje... *(V solzah)*

in bova srečna... in bova srečna...

ker ti me ljubiš... me ljubiš...

moj dragi... moj ljubi... Ker me ljubiš...

Me ljubiš?... Moj dragi... moj ljubi...

moj mili... govori!?

Alfred: Neskončno! Zakaj te solze?

Violetta: Preveč bilo je v meni nabranih...

Zdaj sem mirna... Ne vidiš?...

Zdaj se smejem... Ne vidiš, kako sem mirna?

Spet se smejem... Zdaj grem tja, tja med rože.
Samo pokliči... Tebe slišim noč in dan...

(zelo strastno)

Ah, ti preljubi moj, ti ne poznaš ljubezni!
Ah, dragi, dragi, dragi... oj, zbogom...!

(Steče na vrt)

Alfred: Moj bog, kako me ljubi neizrečeno! *(Sede)*
(Pogleda na uro) Že sedem? Bog ve, če pride
nocoj moj oče k meni?
(vstopi vrtnar) Kaj novega prinašaš, povej?

Vrtnar: To pismo je za vas.

Alfred: Pokaži!

Vrtnar: Dala ga je gospodična...
nato v voz je sedla in se odpeljala...

(izroči Alfredu pismo in se odstrani. Na vrtu je videti bližajočega se očeta)

Alfred: Violetta? Obhajajo me slutnje...
Moj bog, kaj se je zgodilo?
Nesreča? O bog... pogum! *(čita pismo)*
»Moj Alfred! Ko prejmeš to pismo...«
(zavpije) Ah! *(se obrne in zagleda očeta)*
Ah, moj oče!

Germont: Moj sinko!... Nikar ne joči!...
Nikar ne joči! Poslušaj, moj dragi,
poslušaj očeta!

(Alfred ves skrušen sede in se nasloni z rokama na mizo)

Mar pozabil si na dom,
kraj mladostnih, srečnih dni,
tam kjer morje se blesti
in zeleni gaj šumi?
Sestra čaka tam na te,
muči težko jo gorje,
joče majka za teboj
in nesrečni oče tvoj...
Kdo pretrgal je vezi,
da nas nič več ne poznaš?
Mar smo tujci tebi mi,
da besede nam ne daš?
Čuj me, dragi sinko moj,
zapuščen je domek tvoj...
Čuj njegov glas... čuj doma glas,

pojdi z menoj!
 Ah, odkar si šel od nas,
 sama žalost je doma?
 razoran je moj obraz
 in razguban od gorja!
 Noč in dan trpi srce,
 brez solza so že oči...
 Ah, pretežko je gorje:
 kakor skala me teži...
 A če prideš k nam nazaj,
 sama radost bo doma
 in naš dom bo kakor raj
 in sijal bo do neba...
 In naš dom bo kakor raj
 in sijal bo do neba!
 Dobrotni bog, ah, daj nazaj
 nam prejšnji raj!... Dobrotni bog!...
 Ah, dragi sinko moj, če prideš k nam nazaj,
 doma bo radost in bo raj!...

Nimaš niti besede za me?

Alfred: *(najde na mizi Florino pismo in ga preleti)*
 Ah! Odšla je k Flori!
 Čakaj me, plačala boš vse to! *(zbeži)*
 Germont: *(za njim)* Moj sinko, nikari!

Z a v e s a.

Druga slika

V FLORINI HIŠI.

(Bogato opremljena plesna dvorana s številnimi lestenci. Na sredi ozadja so vrata, ki vodijo v drugo dvorano. Stranska vrata. Na desni igralna mizica, na levi miza s cvetjem in okrepčili, nekaj sedežev in divan.)

Flora: Bogve, kam se bo Alfred zdaj zatekel,
 ko nima Violette...?
 Povabila nocoj sem njega in njo...
 Marki: Ona je prav storila.
 Bil skrajni je čas, da ga je pustila!
 Flora: Kako to?

Marki: Pametna ženska se umakne v pravem času!
Doktor: Z baronom zdaj živi
in zdi se, da je srečna...

(z desne je slišati hrup)

Flora: Pozor! Ne slišite? (krenejo proti desni)
Družba že prihaja!

(Nekaj dam, ki so preoblečene v ciganke, vstopi z desne)

Ciganke: Plesalke smo rojene,
ciganka nam je mati,
iz roke znamo brati
potek bodočih dni.
Na nebu zvezde zlate
so družice naše,
ki znane so jim vse poti
in tajne vseh ljudi,
in kažejo nam rade,
kar onstran nas leži.
Začnimo.

Del cigank: (obkoli Floro, da bi ji brale z roke)
Od zavisti ženske ste, madame, obdani!

Drugi del: (obkoli markija in mu bere z roke)
In vi, marki, baš niste
zvestobe moške vzor!

Flora: (markiju) Kaj, še ste mi nezvesti?
No, to boste plačali!

Marki: Zaradi čenčarije
nastane naj razdor?

Flora: Lisjak vam rajši pade,
samo da lahko krade...
Pokore strma pot
pomore vam iz zmot!

Doktor: (in zbor) Preteklost naj zakrije
usmiljenja tančica,
prihodnost je rešnica
in upanje sveta!

Flora: Kar je bilo, pozabi,
samo kar bo, velja!
Kar je in bo, zagrabi,

zagrabi, kar se da!
Prihodnost le velja!

(Flora in marki si stisneta roko.)

(Z desne živahno vstopijo Gaston in drugi gostje, preoblečeni v španske matadorje in pikadorje)

Matadorji: Matadorji smo mi iz Madrida
in prišli smo na slavo Pariza,
ki proslavlja orjaškega bika,
ognjevite ljubezni malika.
Mi v ljubezni strahu ne poznamo
in o tem tudi pesem imamo!

Flora: *(in gostje)* Oj, junaki, zapojte, zapojte
nam v spodbudo in veselje!

Gaston: *(z matadorji)* Torej čujte!
Bil junak je mlad in slaven,
prvi španski matador;
fant močan je in neustrašen,
hrabrim borcem svetel vzor!
Pa zaljubi se v dekleta:
sonce lepše ni bilo,
a prevzetnica prevzetna
njemu pravi le tako:
Če pet bikov mi podereš
na en sam edini dan,
me lahko za ljubo izbereš,
če takrat boš še voljan!
»Kar počakaj, moja draga!«
in odide v boj razvnet,
pet orjakov sam premaga,
v prahu, glej, leži vseh pet!

Flora: *(in gostje)* Slava, slava tvoja ne laže,
svet zaman te ne slavi!
Bolj dejanje nas izkaže,
kakor kopa besedi.

Gaston: *(z matadorji)* Zdaj ovenčan z jasno slavo
jaše k ljubi spet nazaj,
tam plačilo prejme pravo,
srečen stopi v sladki raj!

Flora: *(in gostje)* Ne, ti dečki niso leni,
smrt podžiga jih še bolj!

Gaston: (z matadorji) Tu so srca bolj poceni:
če se laskaš, je dovolj.

Vsi: Ah, še mi ta boj začnimo,
naj se kri s krvjo igra!
Koj areno odklenimo
in ljubimo, kar se da!

*(Gostje si snamejo krinke z obrazov. Nekateri se sprehajajo, drugi
sedejo k igralnim mizicam. V tem vstopi Alfred)*

Vsi: Alfred!... Ti?

Alfred: Da, dragi moji!

Flora: In Violetta?

Alfred: Kaj jaz vem!...

Vsi: To vam je dečko, bravo!
In zdaj takoj igrat!

*(Gaston, Alfred in nekaj gostov sedejo k igri. V dvorano stopi
Violetta ob baronovi strani. Flora jima gre naproti.)*

Flora: Pozno prihajaš, predraga...

Violetta: Opera se je zavlekla.

Flora: Ljubi baron, pozdravljen...
Zdaj ste mi všeč v resnici!

Baron: (tiho Violetti) Germont je tu... Ga vidite?

Violetta: (zase) Bog se usmili! (tiho baronu) Vidim...

Baron: Obljubite mi, Violetta,
da z njim govorili ne boste
ne z besedo ne s pogledom!

Violetta: (zase) Bože moj, zakaj me mučiš?
Usmili se, bodi z menoj, Gospod!

Flora:

*(posadi Violetto k sebi na divan, doktor se jima približa, Marki
se zadrži ob strani z baronom, Gaston meša karte, Alfred stavi;
drugi se sprehajajo)*

Sedi, Violetta, reci mi...
kaj se je vendar zgodilo?

(Flora in Violetta se zatopita v pogovor)

Alfred: Sedmica!

Gaston: Zopet si dobil!

Alfred: Ej, smola pri dekleh
prinaša srečo v igri... *(stavi in dobi)*

Gaston: Vraga, že spet je dobil!

- Alfred: In bom naprej dobival,
bogat nocoj postanem,
jutri pa spet nekoga
na deželo s sabo vzamem!
- Flora: Koga?
- Alfred: Ah, kaj! ... Nekoga, ki tam z menoj je že bil ...
Morda zdaj, ko bom bôgat ...
- Violetta: (*zase*) Zaboga!
- Gaston: (*pokaže Alfredu Violetto*) Ne bodi tak ...
- Baron: (*Alfredu jezno*) Gospod ...
- Violetta: (*baronu*) Nikar, sicer odidem!
- Alfred: Baron, vi ste me zvali?
- Baron: (*ironično*) Vaš oddih na deželi
bi rad vam še jaz omogočil ...
- Alfred: Res? (*ironično*) Vaš poziv razumem!
- Violetta: (*zase*) Pokličí, ljubi bog, me k sebi!
Usmili se, bodi z menoj, Gospod!
- Baron: (*stavi na karto*) Sto luidorov na desno!
- Alfred: (*stavi*) Sto luidorov na levo!
- Gaston: Dama! ... In fant ...! (*Alfredu*) Dobljeno!
- Baron: Za dvojno?
- Alfred: No, prav ... za dvojno!
- Gaston: Dama ... in fant ...!
- Doktor, Marki (*in drugi*) Že zopet!
- Alfred: Jutri gremo na deželo!
- Gaston: Čudno je to! Izgubil nocoj ni niti enkrat!
- Flora: Ljubi baron, že vidim:
na stroške vaše bo živel ...
- Alfred: (*baronu*) Naprej, baron?
- Služabnik: (*vstopi*) K večerji, prosim!
- Flora: (*in drugi*) K večerji! K večerji!
- Vsi: Takoj!
- (*Vsi odidejo v sosednjo sobano, zadnja ostaneta Alfred in baron*)
- Alfred: Kaj bo, gospod, z revanšo?
- Baron: Trenutno ni mogoče ...
Pozneje se pomeniva!
- Alfred: Vi določite igro!

- Baron: Prijatelji čakajo... a potlej...
- Alfred: Za vas doma sem vedno! Vse prav?
- Baron: Vse prav! (*se oddaljšita*)
- Violetta: (*se vznemirjena vrne. Čez nekaj časa pride Alfred*)
Bo prišel na moje vabilo?
Če ne pride? ... Če me zavrne?
Pride, pride! Sovraži preveč me,
da ne bi tega mi povedal!
- Alfred: Kaj želite? Kaj bi radi?
- Violetta: Beži stran, rotim te, Alfred,
zaradi mene... prosim, prosim...
- Alfred: Že razumem! Le ne boj se!
Mar sem videti tak lopov?
- Violetta: Ne, ne! Ne mislim...
- Alfred: Kaj bojiš se?
- Violetta: Pred baronom vsa se tresem...
- Alfred: Obračun krvav ga čaka...
Zdaj razumem tvojo zbeganost...
Za ljubega trepečeš!
Z enim samim strelom vzamem
ti častilca in branilca...
In tega, kajne, bojiš se?
- Violetta: Zate, dragi moj, bojim se,
le za tvoje življenje trepečem...!
- Alfred: In če padem, kaj to tebi?
- Violetta: Alfred, beži!... Trpim naj sama!
- Alfred: Violetta, pojdi z mano,
ah, pozabiva preteklost,
v lepšo pojdiva bodočnost...
- Violetta: Ah, ne... ne morem!
- Alfred: Kaj!? Ne moreš?
- Violetta: Pozabi name... jaz sem zgubljena,
zaznamovana... Ah, odidi, pojdi stran!
Ah, da te več ne vidim,
sveto sem prisegla...
- Alfred: Komu? Reci... reci, kdo je bil?
- Violetta: On, ki za to ima pravico...

Alfred: Baron?
 Violetta: *(siloma iztisne iz sebe)* Da!
 Alfred: Torej ljubiš ga?
 Violetta: No, da... ljubim...
 Alfred: *(ves iz sebe od jeze, skoči k vratom in zakliče)*
 Vsi sem!
 Vsi: *(pribitijo v dvorano)* Kaj godi se? Kaj godi se?
 Alfred: *(pokaže na Violetto, ki se skrušena nasloni na mizo)*
 Tole damo vsi poznate?
 Vsi: Kaj? Violetto?
 Alfred: Ne veste, kaj je storila?
 Violetta: *(Alfredu)* Molči!
 Vsi: Ne!
 Alfred: Vse žrtvovala zame je,
 da me priveže k sebi...
 Jaz slepec, podlež, molčal sem...
 nisem dajal, jemal samo!
 A še je čas, da rešim se,
 da te vezi presekam!
 In zato sem vas poklical:
 bodite moje priče!
 Zdaj ji plačam svoj sramotni dolg,
 sedaj ji plačam vse!

(Vrže z gnusom Violetti pred noge polno možnjo. Violetta omahne v naročje Flori.)

Vsi: Kje ste še videli
 tako strahoto?
 Pahniti ljubico
 v tako sramoto!
 Tega odpustil ne bo ti nihče,
 proti sebi, nesrečnik, imaš nas vse!
 Takoj od tod! Takoj od tod,
 ker zbujaš gnus in seješ strah!
 Germont: *(pride skozi dvorano v ospredje)*
 Žaliti žensko, čeprav le v jezi,
 to ni dostojno, moža ni vredno!
 Ah, kje si, sinko moj,
 nikjer ne vidim te...
 Nikjer, nikjer ne vidim te,

pred mano tujec stoji!
Kje je moj Alfred, sin plemeniti?
Nimam ga več...
Zgubil sem sina, zgubil sem čast!

Alfred: (zase) O bože, bože, hudo kaznuješ,
hudo kaznuješ, hudo plačuješ!
Če si usmiljen, kaj prizanašaš,
kaj prizanašaš, da me ne streš?
Kesanje moje te nič ne gane,
zate ni dosti pekla na svetu,
pekla in bede, težav in blodenj,
zate ni dosti v življenju muk!

Flora: (in gostje) Ah, ti ubogo, človeško srce!
Ah, neizmerno je tvoje gorje!
Mučiš se, mučiš, da se izmučiš,
tvoje trpljenje dalje ne gre...

Baron: (Alfredu) To podlo razžaljenje,
ki ga to bitje brez vsake krivde je prestalo,
nemaščevano ne bo ostalo!
Jaz ga maščujem, jaz ga izmijem
in vam izbijem krivi ponos!

Violetta: (bolešno s slabotnim glasom)
Ubogi, ljubi moj,
nikar ne joči!
Ljubezen nima mej
in vse odpušča...
Ljubila tebe sem,
ljubila vroče...
Čeprav si žalil me,
te ljubim naprej!
Prišla bo ura,
ko boš spregledal,
takrat boš videl,
kaj je prava ljubezen,
takrat spoznaš, kaj bila sem tebi,
in takrat sam bog bodi s teboj!

Alfred: Jojme, jojme, bridek je kes!
Ubogo srce!... Ubogo srce!

Violetta: Prepozno bo takrat, o ljubi moj...
Bodi takrat sam bog s teboj!

Ah, otri si solze
in pomiri srce!

(Germont odvede sina s seboj, baron mu sledi, doktor in Flora odvedeta Violetto v sosednjo sobo, gostje se razidejo.)

Zastor

Tretje dejanje:

VIOLETTINA SPALNICA.

(V ozadju je postelja z na pol spuščenimi zavesami; na desni je naslanjač, poleg njega toaleta z zdravili; na mizi brli nočna lučka; ob strani vrata in zastrto okno; nekaj pohištva; v kaminu gori ogenj. — Violetta spi, Anina pa drema na stolu poleg kamina.)

Glasbena predigra.

Violetta: *(se prebudi)* Anina?

Anina: *(se tudi zbudi)* Želite?

Violetta: Sirota! Še si budna?

Anina: Ah, le še spite...

Violetta: Daj mi kapljo vode... *(Anina ji natoči.)*
Povej mi, je zunaj sonce?

Anina: Že je jutro.

Violetta: Malo dneva spusti v sobo...

Anina: *(odpre oknice in pogleda na ulico)*
Tu gospod je Grenvil!

Violetta: Edini prijatelj! Anina, daj, da vstanem!

(skuša vstati, a omahne. Anina jo podpre in jo vodi do naslanjača. Doktor vstopi pravi čas, da ji pri tem pomore.)

Violetta: *(doktorju):* To je lepo!...
Zgodaj že mislite name...

Doktor: *(ji potipa žilo)* No, kako se počutite?

Violetta: Srce je trudno, ali duša mirna.
Vzemite te bonbončke za svojo sestro...
Ah, že davno davno nisem jih s kom delila!

Doktor: Kako ste spali?

Violetta: Vso noč zadosti mirno.

- Doktor: I, glej no, glej no... kmalu nam ozdravi naš bolničček!
- Violetta: O, doktorji lažnivi, kdo vam še verjame!...
- Doktor: (*ji stisne dlan*) Nu, dobro... Še enkrat pridem!
- Violetta: Pa ne pozabite!
- Anina: (*spremi doktorja in ga tiho vpraša*) Kako je z gospodično?
- Doktor: (*tiho*) Še nekaj ur in konec bo njenega trpljenja!
(*odide*)
- Anina: (*zase*) In zdaj, pogum...!
- Violetta: Ali je danes praznik?
- Anina: Ves Pariz je v slavlju, nocoj je karneval.
- Violetta: Ah, sredi vsega hrupa ve le sam bog, koliko bednih vzdihaj!
- Je v kaseti še kaj denarja?
- Anina: (*odpre in prešteje*) Dvajset dukatov.
- Violetta: Koj jih deset razdeli med uboge!
- Anina: Kaj pa za vas ostane?
- Violetta: Ah, kaj! Dovolj bo zame!
- Spodaj vprašaj po pismih.
- Anina: Še kaj?
- Violetta: Ničesar več. A hiti, če le moreš!

(*Anina odide, Violetta pa vzame izza prsi pismo in ga bere*)

»Obljubo ste držali!... V dvoboju je bil baron ranjen, a ne nevarno... Alfred je v tujini... Vašo žrtev sem mu sam razkril... Vrnil se bo k vam, da vas prosi odpuščanja... Jaz mu sledim... Pazite na zdravje, čaka vas lepša bodočnost... George Germont...«

(*z mrtvaškim glasom*) Prepozno!... Prepozno! Prepozno!

(*vstane*) Nikdar več ga ne vidim!

(*se pogleda v ogledalo*)

Ah, kako sem spremenjena!

Ne!... Pri moji bolezni je vsaka nada prazna! Toda doktor mi daje poguma...

Oj, zbogom, sanje mlade,
sanje zlate in vesele!

Na licu so mi rože,
 rdeče rože pobledele...
 Ah, kje, kje si dragi,
 ah, kje si, moj mili?
 V samoti umiram
 in nihče se me ne usmili...
 Nihče... nihče... nihče... nihče...!
 Zgubljenih, zapuščenih
 ne zapusti, bog dobrotni...
 Nikar me ne pozabi
 v tej uri strahotni!
 Ah, vse je šlo... vse je šlo bogve kam...
 ah, vse, ah, vse je šlo bogve kam...!

(sede)

Zbor: (množica na ulici zapoje bakanal)
 Prostor za bika in paže njegove!
 Z venci krasite mu zlate rogove!
 Slava govedini veleučeni!
 Slava živalici tolsto rejeni!
 Zagrmite vsi bulvari
 na počast mrcini stari!
 Azija, Afrika nimata takih,
 vsa mesarija ne zmore enakih!
 On je večera krona in dika,
 oj, le pohvalimo našega bika!
 Zagrmite vsi bulvari
 na počast mrcini stari!
 Slava! Slava! Slava!

Anina: (prihiti v sobo) Madame!...
 Violetta: Kaj je, draga?
 Anina: Kajne, madame, boljše vam gre danes?
 Violetta: Da!... Zakaj?
 Anina: Če povem vam, boste mirni?
 Violetta: Da, reci vendar...
 Anina: Moram vas pripraviti, da vas radost ne ubije...
 Violetta: Ah, Anina... Anina!...
 Anina: (prikima) Da, tako je...
 Violetta: On pride? Govôri vendar!...
 On pride sem, moj dragi... moj ljubi?...

- Alfred: *(vstopi in prihi k nji ter jo objame)*
Ah, moja draga, moja sreča,
moja radost, moje vse!
- Violetta: *(enako)* Ah, ti moj dragi, moja sreča,
moja radost, moje vse!
- Alfred: Vse mi je znano ... odpusti, draga! ...
- Violetta: Nikar, prijatelj, le jaz sem kriva! ...
- Alfred: Kako trpel sem, ah, od hrepenenja!
Brez tebe, ljubljena, ni več življenja!
- Violetta: Tako veselo mi je pri srcu,
vse bolečine so mi prešle!
- Alfred: Moj dobri angel, odpusti krivdo,
saj se kesam ... tako kesam! ...
- Violetta: O, ne govori o odpuščanju,
le jaz sem kriva ... le jaz samo! ...
- Alfred: Nobena sila naju, draga,
zdaj ne loči več, edino smrt!
- Violetta: Nobena sila naju, dragi,
zdaj ne loči več ... nobena ...
nobena moč naju ne loči več!
- Alfred: Ah, zapustiva te mračne zidove,
v kraje neznane, lepše zbeživa!
Tam boš na bridko gorje pozabila,
novo življenje tam se odpre!
Sonce boš meni, radost in sreča,
blaženost sladka, meni boš vse! ...
- Violetta: *(ponovi Alfredovo besedilo.)*
In sedaj, moj ljubi, me spremi v cerkev,
da se zahvalim za tvoj povratek ...
- Alfred: Kako si blede! ...
- Violetta: To je naravno, ker takšne sreče
sprejeti ne more brez bolečine
srce trpeče ... *(hoče vstati, a omahne)*
- Alfred: *(strahoma, jo podpre)* Violetta! ... Violetta! ...
- Violetta: Nič ni hudega ... Stara pesem! ...
Ali zdaj čutim moč ...
Vidiš ... *(prisiljeno)* ... vesela sem! ...
- Alfred: *(obupano)* Usoda kruta!
- Violetta: Prešlo je ... Anina, daj mi obleko ...

Alfred: Zaboga, nikari!...

Violetta: (*vstane*) Ne!... Hočem iti!
(*Anina ji poda obleko, ki jo hoče obleči, toda zaradi ponovne slabosti ji zdrsne iz rok.*)
(*obupano*) Zaman je! Ne morem... (*omahne na stol.*)

Alfred: Moj bog, Violetta!
(*Anini*) Naj pride doktor!...

Violetta: (*Anini*) Ah, reci... reci, da Alfred...
reci, da Alfred se je vrnil...
da hočem zdravja... da hočem dolgo,
ah, dolgo še živeti, živeti, živeti!...

(*Anina odide, Violetta pa nadaljuje Alfredu*)

Če me ozdravil ni tvoj povratek,
nihče na svetu me več ne reši!
(*se naglo dvigne*) Ah, moj bog, imej usmiljenje!
Ne daj, da umrem v mladosti!
Dovolj doslej prestala sem
težav, nadlog, bridkosti...
Mar tik pred ciljem padem naj?
Naj sreče ne dočakam?
Solze pretakam
mar zaman, povej, povej, moj bog!?

Alfred: Nikar ne joči, ljubljena,
nikar srca ne muči!
V življenje novo pojdeva,
v življenje polno luči!
Pogumno glej v bodoče dni,
nikar duha ne kloni!
Nikar ne toni mi v solzah
in bog ti da moči!
Pomiri se, predraga,
zdaj konec bo gorja!

Violetta: Moj dobri Alfred, že pada noč na me...
Moj bog!... In zdaj bo konec vsega...

Alfred: Ah, Violetta, že vstaja nama dan
in kmalu konec bo gorja!

Violetta: Ah, dragi Alfred, že pada strašna noč
in kmalu konec bo gorja!...

Germont: (*vstopi*) Ah, Violetta!...

- Violetta: Vi?... Gospod?
- Alfred: Moj oče!
- Violetta: O, da prišli ste!
- Germont: Saj sem to obljubil... prišel sem,
da kot hčer objamem tebe, dete blago!
- Violetta: Gorje!... Zdaj je prepozno!
(*ga objame*) Pa sem le vam hvaležna...
(*Grenvilu, ki je tudi že navzoč*)
Grenvil, poglejte!
V krogu svojih dragih
izdihnem svojo dušo...
- Germont: Kaj ste rekli?... (*pogleda Violetto.*)
Nebesa!... Zares!
- Alfred: Jo vidiš, dragi oče?
- Germont: Ne mučite mi srca...
saj že dovolj kesanje me razjeda...
Kakor strela me podira njena beseda!
Nepremišljeni starec!
Sedaj šele vidiš, kaj si zagrešil!
- Violetta: (*sname medaljon in ga da Alfredu*)
Pridi bliže, poslušaj, moj ljubi Alfred!
Vzemi v spomin na prejšnje dni,
v spomin na čase blažene,
v spomin na vse veselje,
v spomin na vse gorje!
- Alfred: Moj bog, nikar, nikar tako!
Življenje novo pride,
življenje še krasnejše!...
Zakaj tako me mučiš,
zakaj tako me mučiš!?
- Germont: O duša blaga!... O bitje angelsko,
ki mi umiraš za ljubezen,
odpusti mi vse rane,
ki jaz sem jih zadal!
- Violetta: (*Alfredu*) In bo prišla devojčica,
lepa je in te ljubi...
Vzemi jo, vzemi, dragi,
meni na ljubo... ti moj ubožec, le daj...
Vse ji povej odkrito,
ljubi jo od srca!

Žrtvuj, če hoče, tudi to ...
dragi, žrtvuj ji vse! ...

Alfred: Saj te ne sme, ne sme te smrt ugrabiti,
tebe od mene ločiti ne sme!

Anina: Dokler imelo solze bo oko,
ima naj jih za te, za te samo!
Med angeli boš kmalu,
že kliče te nebo!

Violetta: (*vstane nenadno kot oživiljena*) Prečudno!

Vsi: Kaj?

Violetta: (*govori*) Prenehale so muke, prestalo gorje,
in nova ... in nova ... čudna moč
navdaja mi srce!

Ah! ... In spet ... Ah! ... In spet se vračam
v življenje ... in v radost! ...

(*se zgrudi mrtva v naslanjač.*)

Alfred: Violetta!

Doktor: (*ji potipa roko*) Mrtva!

Ostali: (*onemijo.*)

Z a v e s a.

KONEC OPERE

VERDIJEVA DELA V LJUBLJANI

NASLOV DELA:	Dan prve uprizoritve v Ljubljani	Skupno število izvedb do 31. I. 1951
TRUBADUR	18. januar 1895	158
RIGOLETTO	19. november 1896	145
ERNANI	28. januar 1897	13
TRAVIATA	29. oktober 1897	234
PLES V MASKAH	26. november 1897	41
AIDA	29. september 1898	96
OTHELLO	6. oktober 1903	18
MOČ USODE	30. oktober 1930	6
FALSTAFF	22. april 1939	5

V 56 letih je ljubljanska Opera odigrala 716 predstav Verdijevih del.

GIUSEPPE VERDI PRI SLOVENCIH

27. januarja 1951. je poteklo 50 let, kar je umrl veliki mojster italijanske opere Giuseppe Verdi. Melodije njegovih oper srečuješ v kavarnah, na vrti-ljakih, na lajnah siromašnih slepcev, otroci jih žvižgajo po cesti, skratka, srečaš jih povsod. Vse to pa Verdiju ne zmanjšuje cene, temveč je le dokaz pravega ljudskega umetnika in bogastva, ki ga je svetu zapustil.

Verdijevi operni junaki so vse do »Falstaffa« tragične osebe, ki jim je s svojo genialno ustvarjalno silo dal tako močno izrazno moč, da poslušalca resnično pretresejo. Zelo priljubljen motiv je bilo Verdiju tragično žrtvo-vanje žene za ljubezen svojega moža ali ljubimca. Leonora v »Trubadurju« je izrazit primer nebrzdane ljubezni, ki slepo drvi preko vseh ovir v neogibno pogubo. V tem Leonora sliči strastno zanesenim Shakespearovim junakom, kakor tudi Gilda v »Rigolettu«, Aida v istoimenski operi in Desdemona v »Othellu«. Njegova Violetta pa je naslikana s čudovito ljubeznijo ter je Verdi dobro poudaril obdobje časa: pravico srca proti predsodkom družbe, zaradi katerih mora Violetta žrtvovati svojo veliko ljubezen do Alfreda. Verdijevo delo je resnična umetnost, ki človeka vedno na novo dvigne in oplodi.

Verdijev operni prvenec je bil »Oberto, conte di San Bonifacio«. Opera je bila uprizorjena prvič leta 1839 v milanski Scali. Z njo ni dosegel omembe vrednega uspeha. Leta 1843 je bila premiera »Nabucca«. Uspeh je bil dovolj dober, vendar slave mu ne bi prinesel, če bi z njim zaključil svoje delo. Libreti obeh oper in tudi kasnejše »I Lombardi« so bili skrajno slabi, muzikalno pa kažejo te tri opere kasnejšega Verdija še v začetnem stanju. Dasiravno imajo dovolj dramatičnega akcenta in polno blestečih melodij, najdeš v njih še mnogo banalnosti. Leta 1845 seže Verdi prvič po snoveh nemškega dra-matika Schillerja: »Giovana d' Arco« (Devica Orleanska) mu docela pro-pade, verjetno zaradi tekstovne primitivnosti. Nesrečna doba, ki je sledila z »Macbethom« in drugo opero po Schillerju (Razbojniki, kmalu mine, kajti tretja opera iz Schillerjevega zaklada »Louisa Miller« (Kovarstvo in lju-

bezen) uspe leta 1852 tudi v Parizu. V tej operi se kaže prva Verdijeva preusmeritev in odklon od stremjenja po zunanjih efekti. Mladostna doba Verdija se zaključi z opero »Stiffelio«, ki zopet trpi na slabem libretu. Do danes je v glavnem ostal znan edinole septet v g-molu iz prvega finala. V zreli moški dobi se Verdiju zvrste kar tri opere, ki mojstru zajamčijo nesmrtnost: »Rigoletto«, »Trubadur« in »La Traviata«. Dela kažejo Verdija na višku ustvarjanja, muzikalna sila in dramatičnost ostaneta sočni do danes.

Čeprav Verdi tudi v tej dobi še ni bil posebno izbirčen in se še vedno brezskrbno prijemla motivov, ki so se mu zdeli odrsko učinkoviti, docela odstopi od banalnosti in ga zunanji efekti notranje več ne zadovoljujejo. Nit iznajdljivosti se ne pretrga, vsaka arija, vsak zbor prinese novo presenečenje.

»Ples v maskah« in »Moč usode« pomenita nov odklon Verdija od trivialnosti, mojster se v svojem umetniškem ustvarjanju duševno poglubi v delo, ki postaja čim dalje bolj skrbno, dramatičnost zavzema vedno višjo stopnjo in izpeljava posameznih del traja že daljšo dobo. Že se opazi nemški vpliv, mnogo bolj kot francoski, tudi že v letu 1856 komponiranem »Simonu Boccanegri«.

V umetniškem vzponu nastopi nov preokret, ki je skoraj neverjeten. »Aida«, ki jo je naročil egiptovski podkralj za priložnost otvoritve Sueškega prekopa (prva izvedba leta 1872 v Operi v Kairu), je Verdijeva popolna umetnina. Partitura kaže temeljito obdelavo in največjo skrbnost v izpeljavi. Ob melanholiji, ki preveva opero, ni zaznati niti za hip monotonosti, marveč se opera dviga do grandioznih momentov, ki dosežejo višek v velikem duetu med Aido in Radamesom v tretjem dejanju. Sijaj slavnostnega finala kljub pompoznosti ne postane vulgaren in drži poslušalca v napetosti, ki raste vse do ganljivega predsmrtnega dueta nesrečnih zaljublencev. Vpliv Wagnerja je očiten, vendar v dobrem smislu. Verdiju prirojena muzikalna linija s tem ni bila zlomljena, ampak je pridobila na širini.

Po »Aidi« stopa šestdesetletni mojster smelo naprej in na začudenje kritikov, ki vneprej zmanjujejo z glavami, komponira »Requiem« in z njim ustvari muzikalni biser, s katerim doseže morda višek svojega ustvarjanja.

Starajočemu se geniju ostanejo ustvarjalne sile zveste. Porodi se »Othello«, mojstrovo sijajno delo, ki ga je ustvaril ob sodelovanju komponista in libretista Arriga Boita. Forma opere je še bližja Wagnerju, recitativ postane enakovreden ariji, orkester, ki sicer ni tako močno simfonično obravnavan kakor Wagnerjev, ima polno najpestrejših muzikalnih domislekov.

Verdijeva popolnost izzveni v njegovem zadnjem delu »Falstaffu«. Devetinsedemdesetletni starček, ki se po daljšem ustvarjalnem odmoru znova vadi v kontrapunkt in dela teoretične naloge, sedaj napiše edino vedro delo in izpove v njem svoj življenjski credo: »Svet je predpustni oder«.

Giuseppe Verdi je bil polnokrven umetnik, ki mu je glasbeni navdih vrel iz polnega. V svojem delu je našel sam sebe in si ustvaril čudovito umetniško pot, kakršno zgodovina pozna morda edino še v osebnosti Richarda Wagnerja.

Umrli je 27. januarja 1901 v Milanu. Z njim je legel v grob zadnji muzikalni genij XIX. stoletja.

Pri Slovencih ima Verdi častno mesto med opernimi skladatelji. Saj je bilo Verdijevih večerov v slovenski operi do danes nič manj nego 716! Največ predstav so doživele opere »Trubadur«, »Rigoletto« in »Traviata«. Še v letošnji sezoni bo uprizorjena po 12 letnem premoru opera »Falstaff«, ki bo Verdijev repertoar pri nas še obogatila. Prva Verdijeva opera, ki je bila izvajana v Ljubljani, je bila »Trubadur« leta 1895, torej šest let pred mojstrovo smrtjo.

Izmed naših zasedb izpred 30 let navajam nekaj najbolj značilnih: Leta 1921 so peli »Rigoletta« tile pevci: Vojvodo Drvota, Rigoletta Levar, Gildo Lovšetova, Sparafucila Zupan, Monterona Terčič. Dirigiral je Anton Neffat, režiser je bil Trbuhovič. Žal, trije glavni nosilci predstave niso več med nami: Neffat, Levar, Drvota.

Leta 1922 je bil »Trubadur« zaseden pri nas večinoma s tujimi pevci: Grof Luna je bil Romanovski, Leonora Lovšetova, Azucena Rewiczewa, Manrico Sovilski in Drvota. Dirigiral je Neffat, režiral F. Bučar. Kot Azucena je v tej sezoni nastopala tudi Thierry Kavčnikova in Šterkova. Naslednje leto so peli v »Rigolettu« vojvodo Kovač, Rijavec in dr. Nasta. Rigoletta je pel Balaban, Gildo Vesel Polla, Sparafucila Zathay in Monterona Pugelj. V isti sezoni so nastopali v »Aidi« Pugelj, Sfiligojeva, Zikova, Šimenc, Levar in Cvejič. V lepem spominu hranimo naše prvake, ki so peli: Batetta kot Monterona, Dr. Adrijana kot vojvodo Mantuanskega, in v isti vlogi Svetozarja Banovca, Roberta Primožiča, Kovača kot Alfreda, Knittla kot Manrica in Janka kot Montana v Othellu, dalje Lovšetovo in še dolgo vrsto naših umetnikov, ki so z velikim uspehom in ljubeznijo peli večer za večerom melodije nesmrtnega Verdija.

V »Ernaniu« so nastopali: Robert Primožič, Josip Križaj, Majdičeva in Marčec. Pri prvi izvedbi opere »Moč usode« leta 1930 so peli: Zupan, Jurančeva, Grba, Marčec, Rumpel, Janko, Kogejeva. Dirigiral je Anton Neffat, režiral pa Mirko Polič. Prva izvedba »Falstaffa« je bila v Ljubljani šele leta 1939. Peli so Primožič, Janko, Banovec, Marčec, Sancin, Zupan, Vidaličeva, Ribičeva, Kogejeva in Poličeva. Režiral je Mirko Polič, dirigiral A. Neffat.

Slovenska Opera se klanja spominu mojstra Verdija!

E. R.

NAŠA SEDANJA ZASEDBA »TRAVIATE« IN »TRUBADURJA«

»Traviata« je bila v naši Operi na novo naštudirana, opremljena in uprizorjena 10. aprila 1949 pod glasbenim vodstvom dirigenta Rada Simonitja in v novi režiji Cirila Debeveca. Sceno je zasnoval ing. arh. Ernest Franz, osnutke za kostume je izdelala Mija Jarčeva, zборе je naštudiral J. Hanc, plese pa S. Eržen. V tej novi uprizoritvi pojo posamezne vloge izmenoma tile naši pevci: Violetto Zlata Gjungenac, Ksenija Vidaličeva k. g. in Otta Ondina k. g., Floro Vanda Zihlerlova in Manja Mlejnikova, Anino Majda Zakrajškova in Eva Neubergerjeva, Alfreda Rudolf Franci, Miro Brajnik, Drago Čuden in Janez Lipušček, Georga Germonta Vekoslav Janko in Samo Smerkolj, Gastona Slavko Štrukelj, Barona Ivo Anžlovar, Markija Franc Langus in Andrej Andrejev, Grenvila Ladislav Korošec in Friderik Lupša.

Muzikalno, režijsko in scenično je bil na novo postavljen tudi »Trubadur«. Predstavo dirigira Samo Hubad, zrežiral je uprizoritev Ciril Debevec, sceno je oskrbel inž. arh. Viktor Molka, kostume M. Jarčeva, zборе pa je naštudiral J. Hanc. Premiera te uprizoritve je bila 11. decembra 1949 in je delo imelo v dobrem letu (do 31. I. 1951) že 29 predstav. (Traviata od 10. IV. 1949 do 31. I. 1951 celo že 46 predstav!) Zasedba naše nove uprizoritve »Trubadurja« je naslednja: Rudolf Franci in Josip Gostič k. g. (Manrico), Ljerka Šimičeva in Valerija Heybalova k. g. (Leonora), Vekoslav Janko in Franc Langus (grof Luna), Elza Karlovčeva in Mila Kogejeva (Azucena), Friderik Lupša in Tone Petrovčič k. g. (Ferrando), Milena Trost-Reboljeva in Vanda Zihlerlova (Ines), Slavko Štrukelj (Ruiz), Anton Perko (vodja ciganov) in Josip Stular (sel).